

فصل پنجم

توانمندی‌های استان گیلان

درس دوازدهم گردشگری در استان

استان گیلان یکی از مراکز مهم گردشگری در ایران است. این استان دارای امتیازهای قابل توجهی برای جذب گردشگر است که به چند مورد آن اشاره می‌شود.

الف) آب و هوای مناسب: آب و هوای استان به دلیل مطبوع بودن، به ویژه برای گذراندن روزهای تعطیل و فراغت مردم نواحی گرمسیری، زبانزد عام و خاص است.

ب) تنوع ناهمواری‌ها و پوشش گیاهی: استان گیلان از نظر اشکال ناهمواری‌ها و پوشش گیاهی، با برخورداری از دریا، کوه، جنگل، سواحل شنی، رودخانه‌ها و جلگه‌های سرسبز، متنوع‌ترین چشم‌اندازهای طبیعی را برای گردشگران فراهم می‌سازد.

پ) تنوع چشم‌اندازهای انسانی: استان با داشتن شیوه سکونتگاهی پراکنده همراه با مسکن با سقف شیروانی و گالی‌پوش سفالی، شالیزارها، مزارع چای، باغ‌های زیتون، لنگرگاه‌ها و بنادر مهمی چون انزلی و آستارا و قومیت‌های زبانی و مذهبی دارای تنوع چشم‌اندازهای انسانی و فرهنگی است که می‌تواند گردشگران بیشتری را به خود جذب کند.

ت) موقعیت نسبی مناسب: استان، فاصله مکانی کوتاهتری با مراکز عمده جمعیتی کشور به ویژه تهران دارد، هم‌چنین، به دلیل هم‌مرز بودن با جمهوری‌های تازه استقلال یافته شوروی دارای موقعیت مناسبی برای جذب گردشگران خارجی در آینده است.

جاذبه‌های گردشگری در گیلان

جاذبه‌های گردشگری استان را می‌توان به جاذبه‌های طبیعی، تاریخی و یادمانی، زیارتی، فرهنگی و اقتصادی طبقه‌بندی کرد:

۱- جاذبه‌های طبیعی

الف) سواحل: طول سواحل دریا در استان گیلان به ۲۲۰ کیلومتر می‌رسد. در این مسیر شهرهای آستارا، بندرانزلی و

کیاشهر مستقیماً در کنار دریا قرار دارند و شهرهای دیگر استان نیز با فاصله اندکی از دریا قرار گرفته‌اند. ماسه‌ای بودن بخش عمده‌ای از سواحل و نزدیکی به جنگل از ویژگی‌های سواحل گیلان است. در نواحی تالش، جنگل با فاصله اندکی از ساحل قرار دارد و این زیبایی طبیعی جنگل را دوچندان می‌کند.

سواحل گیلان قابلیت قایقرانی و ورزش‌های آبی را دارد و ماسه‌های سواحل برای قدم‌زدن، ورزش و پیاده‌روی و حمام آفتاب گرفتن مناسب است.

شکل ۱-۵- الف- سواحل دریا

شکل ۱-۵-ب- قایقرانی

ب) **تالاب‌ها و استخرها**: تالاب‌ها از جمله جاذبه‌های طبیعی استان اند. مهم‌ترین تالاب استان، تالاب انزلی است. این تالاب به دلیل جزایر زیبا، انبوه گل‌های نیلوفر آبی، نیزارهای بزرگ که پرندگان زیادی در آن زندگی می‌کنند، چشم‌انداز زیبایی در نظر گردشگران ترسیم می‌کند.

علاوه بر تالاب انزلی، تعداد زیادی از تالاب‌های طبیعی و دریاچه‌های مصنوعی دیگر هم در استان گیلان وجود دارد که تالاب استیل آستارا، سد روستای جوکندان تالش، استخرهای کوچک و زیبای حوالی فومن، صومعه‌سرا، ضیابیر، جمعه‌بازار و پیربازار، دریاچه سدهای سفیدرود، تاریک و سنگر از جمله این‌هاست.

شکل ۲-۵- تالاب استیل آستارا

شکل ۳-۵- مراتع جواهر دشت

شکل ۴-۵- سلانسر رستم آباد

پ) رودها : بستر رودهای گیلان عموماً در مسیر دره‌های کوهستانی که از جنگل‌های سرسبز و انبوه پوشیده شده‌اند، قرار دارد. این رودها از نظر ماهیگیری و صید قزل‌آلا اهمیت داشته، به دلیل جریان تند خود برای قایقرانی قابلیت دارند.

ت) کوهستان‌ها و نواحی بیلاقی: بیش از نیمی از مساحت استان را مناطق کوهستانی تشکیل می‌دهند. نواحی بیلاقی گیلان با هماهنگی خاص عوامل طبیعی، از بیلاق‌های سایر قسمت‌های کشور ما متمایزند و علاوه بر آب و هوای مطبوع دارای چشمه‌های آب معدنی و قابل دسترسی هستند. مناطق بیلاقی استان که در حال حاضر مورد استفاده قرار می‌گیرند، عبارت‌اند از:

– نواحی بیلاقی جواهر دشت در چابکسر و رحیم آباد

– ییلاق‌های واقع در مسیر درهٔ پل رود شامل ییلاق‌های (دیلمان و اسپیلی و ییلاق‌های نواحی رودبار)

– ییلاق‌های نواحی فومن و ماسوله و نواحی ییلاقی آستارا و تالش.

در مسیر تمامی رودهای گیلان در قسمت کوهستانی، آبشارهای متعدد وجود دارد. کوهستان‌های آن‌جا برای ورزش‌های کوهنوردی و کوه‌پیمایی قابلیت خوبی دارند. وجود دریاچه‌های یخچالی در نواحی ییلاقی تالش و غارهای طبیعی در ارتفاعات دلفک در جنوب شهرستان لاهیجان از زیبایی‌های دیگر کوهستانی در این استان است.

ث) **جنگل‌ها:** جنگل‌های گیلان از مناظر طبیعی استان‌اند که به علت تنوع در گونه‌های جنگلی و انبوهی درختان جذابیت زیادی دارند. جنگل‌های گیلان را در دره‌ها و دامنه‌ها، رودها و چشمه‌سارهای زیادی همراهی می‌کنند. ترکیب سه عنصر جنگل، مرتع و رود چشم‌انداز زیبایی از رنگ‌ها و عناصر سازندهٔ طبیعت را به وجود آورده است.

تحقیق کنید

از جاذبه‌های طبیعی شهرستان محل زندگی خود گزارشی تهیه و در کلاس ارائه دهید.

شکل ۵-۵- پاییز جنگل‌های ماسال

شکل ۶-۵- غار آویشو- ماسال

۲- جاذبه‌های تاریخی و یادمانی : وجود جنگل‌های انبوه، گسترش زمین‌های باتلاقی و از همه مهم‌تر شرایط آب و هوایی و امکان شیوع انواع بیماری به‌ویژه مالاریا در نواحی جلگه‌ای، استقرار انسان را در این ناحیه با مشکلات زیادی مواجه کرده بود و انسان مدت‌ها طول کشیده تا بر این موانع فائق آید و خود را با شرایط موجود وفق دهد. قدیمی‌ترین بناهای تاریخی و یادمانی گیلان در کوهپایه‌ها و مناطق کوهستانی است و آثار مربوط به پیش از ورود آریایی‌ها مثل تپه‌های مارلیک در حوالی روستای نصفی رحمت‌آباد رودبار و مساکن ماقبل تاریخ مریان در روستای مریان کرگانرود تالش از نظر تاریخی اهمیت ویژه‌ای دارند. بناها و ساختمان‌های تاریخی مجموعه‌ای از یادمان‌ها را تشکیل می‌دهند که شامل قلعه‌های قدیمی، آتشکده‌ها و مساجد، پل‌ها، کاروانسراها، آرامگاه‌ها و برخی ساختمان‌های قدیمی اند که در دوره باستان ساخته شده و بعدها در دوره نفوذ اسلام نیز مورد استفاده قرار گرفته‌اند.

بیشتر بدانیم

بناها و یادمان‌های تاریخی استان :

- قلعه لیسار تالش، قلعه رودخان در جنوب فومن، قلعه دیزین در روستای دیزین لاهیجان، قلعه لسبو در روستای لسبو اشکور و قلعه بندین در قاسم‌آباد رانکوه
- پل تاریخی لوشان، پل سفارود، خشت پل لاهیجان و خشت پل لنگرود و پل انبوه عمارلو
- کاروان‌سرای لات در سراوان و کاروان‌سرای تی تی در دهکده بالا رود مسیر سیاهکل به دیلمان
- آرامگاه شیخ زاهد گیلانی در لاهیجان، آرامگاه میرزا کوچک در رشت، آرامگاه کاشف السلطنه در لاهیجان و شیخ محمود خیوی در آستارا.

شکل ۷-۵- کاخ آق اولر تالش (یکی از قصرهای سردار امجد در تالش)

توانمندی‌های استان

شکل ۸-۵-ب- گردشگری در لاهیجان

شکل ۸-۵-الف- شهر تاریخی ماسوله

شکل ۹-۵- پل تاریخی لوشان
(تنها پل ارتباطی به قسمت‌های داخلی کشور)

شکل ۱۰-۵- قلعه رودخان در جنوب فومن

شکل ۱۱-۵- سرو هزارساله هرزویل در رودبار

فکر کنید و پاسخ دهید

- چرا بسیاری از بناهای تاریخی استان به مرور زمان از بین رفته‌اند؟
- برای حفاظت از بناهای تاریخی استان چه اقداماتی باید انجام شود؟

۳- **جاذبه‌های زیارتی:** استان گیلان به دلیل مخالفت‌های علنی یا پنهانی مردم با خلافت عباسیان، به‌عنوان پناهگاهی مطمئن برای بازماندگان امامان و یاران آن‌ها - که همیشه از فشار و تعقیب خلفا در آزار بودند - به‌شمار می‌آمد؛ از این رو، اماکن مذهبی و زیارتگاه‌های زیادی در گیلان وجود دارند که حتی بسیاری از این امامزاده‌ها اهمیت محلی دارند و فقط بعضی از آن‌ها به دلیل نزدیکی بیشتر و انتساب نزدیک به ائمه اطهار، دارای اهمیت منطقه‌ای هستند. از جمله زیارتگاه‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- امامزاده هاشم در ۳۰ کیلومتری جنوب رشت

- امامزاده سید جلال‌الدین اشرف در مرکز شهر فعلی آستانه اشرفیه
- امامزاده بی‌بی حوریه در نزدیکی غازیان
- امامزاده ابراهیم و سید قاسم در جنوب آستارا.

شکل ۱۲-۵- مرقد سید جلال‌الدین اشرف

بیشتر بدانیم

بیشتر مساجد گیلان قدمت زیادی ندارند و از نظر معماری، دارای شکل ساده و بی‌پیرایه‌اند، اما چند مسجد مثل اسپیه مزگت یا سفید مسجد روستای دیناچال (شهرستان رضوان شهر)، مسجد صفی یا سفیدرشت و مسجد اکبریه در لاهیجان جزء مساجد تاریخی استان‌اند که از نظر جذابیت هنری و معماری دارای اهمیت و ارزش توریستی هستند.

فکر کنید و پاسخ دهید

– جاذبه‌های زیارتی چگونه می‌توانند در توسعه اقتصادی شهرهای گیلان نقش داشته باشند؟

۴- جاذبه‌های فرهنگی گردشگری در گیلان: فعالیت‌های فرهنگی گسترده و متنوع گیلان از نظر گیلانگردان می‌تواند جالب توجه باشد. آداب و رسوم و ورزش‌های سنتی و غذاهای محلی و بومی در نوع خود از ویژگی‌های خاصی برخوردار است. مهم‌ترین فعالیت‌های فرهنگی با جذابیت گردشگری عبارت‌اند از: کشتی گیله‌مردی، ورزا جنگ، لافندبازی و برخی فعالیت‌ها و سنت‌های دیگر. غذاهای محلی با مواد تولیدی منطقه که به شکل خاصی آماده و پخته شده، در مهمان‌سراها محلی عرضه می‌شود که همواره مورد رضایت بیشتر مسافران قرار می‌گیرد.

شکل ۱۳-۵- دامپروران گیلانی در شکر دشت

فکر کنید و پاسخ دهید

- چند نوع غذای محلی را که در استان بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد، نام ببرید.
- آیا ممکن است برخی فعالیت‌های فرهنگی که جاذب گردشگرند، به مرور زمان از بین بروند؟ چگونه؟

۵- جاذبه‌های اقتصادی: گیلان علاوه بر جاذبه‌های گردشگری فراوان، امکانات وسیعی را برای خرید محصولات محلی در اختیار مسافران قرار می‌دهد. در این مراکز خرید، انبوهی از کالاهای متنوع عرضه می‌شود که منظره جالب و لذت بخشی دارد. بازارهای دائمی که معمولاً در بخش مرکزی شهرها قرار دارند، به کار خرده‌فروشی می‌پردازند. بازارهای هفتگی رشت، لاهیجان، فومن، بندر انزلی، آستارا، لنگرود، رودسر و صومعه‌سرا از جنب و جوش همیشگی و روزمره برخوردارند. صنایع دستی که عمده‌ترین آن‌ها محصولات حصیری، جاجیم، گلیم، سبد و زنبیل، ظرف گلی، محصولات خراطی شده چوبی، جارو، جوراب پشمی و ابریشمی است، به همراه خاویار و ماهی از جمله جاذبه‌های دیگر اقتصادی است.

الف

شکل ۱۴-۵- صنایع دستی

برای مطالعه

جدول ۱-۵- جاذبه‌های گردشگری استان گیلان به تفکیک شهرستان

ردیف	نام شهرستان	جاذبه‌های گردشگری
۱	رودبار	غار درفک، درخت سرو هرزویل، سوسن چلچراغ، چشمه آبگرم لویه، چشمه آب معدنی سنگ رود، چشمه کلشتر، چشمه آبگرم ماست خور منجیل، سد منجیل و چشم اندازهای زیبای کنار سفیدرود، روستای لاق بره سر، ییلاق سالانسر، پارک جنگلی کندلات، تالاب سیاهرود و دریاچه تاریک، کوه آسمان سرا، غار تاریک لوشان، یل تاریخی لوشان، ییلاق آغوزین رودبار و بروین سی دشت و دره دشت.
۲	رودسر	منطقه سفیدآب رحیم آباد و منطقه جنگلی سرولات، منطقه ییلاقی جواهردشت، ساحل زیبای رودسر، چشمه آب معدنی سحیران، دهکده ییلاقی شوییل، مجتمع ساحلی اقامتی (چابکسر، رودسر و کلاچای) پارک جنگلی لله رود، گنبد هشت ضلعی پیرمحله، قلعه بندین قاسم آباد و یل تاریخی تمیجان.
۳	رشت	عمارت کلاه فرنگی، عمارت شهرداری، عمارت پست، موزه رشت، خانه قدیری، کتابخانه ملی رشت، خانه ابریشمی، کاروانسرای لات، موزه میراث روستایی گیلان، خانه جهانگردی، پارک قدس، بوستان ملت، یل دانشجو و کلیسای ارامنه.
۴	تالش	پارک جنگلی و سواحل زیبای گیسوم، مناطق ییلاقی سوباتان، مریان و تندوین. جاده کوهستانی اسلام به خلخال، قلعه سلسال لیسار، کاخ قشلاق و ییلاقی نصرالله خان (سردار امجد)، حمام قدیمی آق اولر و مناطق باستانی تول.
۵	انزلی	تالاب انزلی، پارک ساحلی و بلوار، تالاب سرخانگل، کاخ موزه نظامی میان پشته، فانوس دریایی، برج ساعت و موج شکن، یل قدیمی غازیان، عمارت شهرداری.
۶	املش	مناطق ییلاقی و باغات جای، غار تلابن گورج و هفت خم تله سر، چشمه آب معدنی لوزان، یخچال طبیعی ملجادشت، هلودشت و تالاب زر بیجار، پارک قدیمی گلستان، آبی بیجار و میرزا کوچک خان، برج و بافت تاریخی املش، خانه‌های قدیمی خاندان صوفی (املش) و قلعه شاه نشین قلعه.
۷	آستانه اشرفیه	پارک ساحلی آستانه، اسکله ماهیگیری و قایقرانی بندر کیانشهر، پارک جنگلی صفرا بسته، تالاب بوجاق (کیانشهر)، آرامگاه محمد معین و یل خشتی نیاکو.
۸	آستارا	باغ عباس آباد، منطقه سرسبز حیران، آبگرم کوتاه کومه و علی داشی، مرداب استیل، طرح ساحلی صدف، بهشت کاکتوس ها، آبشار لوندویل، پارک جنگلی بی بی یانلو، مدرسه حکیم نظامی، قلعه لمیر محله و گورستان باستانی ونه بین.
۹	رضوانشهر	پارک جنگلی دکتر دستکار، آبشار ویسه دار، مجتمع ساحلی تازه آباد و پره سر، مسجد سفید یا اسپه مزگت گورستان باستانی و سکه و میان رود و یل آجری یونل.
۱۰	سیاهکل	کوه درفک، منطقه سرسبز دیلمان و اسپیلی، آبشار لونک، چشمه آب معدنی لاریخانی، منطقه آغوزی، آبشار بابا ولی، غار اسپهدان تی تی کاروان سرا، مناطق باستانی قلعه کوتی، کوه پس و حسنی محله، محله کوتول شاه، قلعه دیدهبانی روستای گرماور، حمام تاریخی دیلمان، غار لوعلی، پناهگاه سنگی گیلارکش و یرنلمان.
۱۱	شفت	مناطق سیاحتی زیارتی سیاه مزی، چنار رودخان، منطقه ییلاقی امامزاده ابراهیم و امامزاده اسحاق.

توانمندی‌های استان

۱۲	صومعه سرا	تالاب هندخاله، زرگستان و سیاه‌درویشان، باغات چای و مزارع توتون، دهکدهٔ بیلاقی تنیان، پارک جنگلی سیاه‌کوه، خرابه‌های قدیمی گسکر هفت دغنان، منارهٔ آجری گسلر، پل خشتی یا خشت بل، اثر باستانی مناره بازار و سید خروسه.
۱۳	فومن	تالاب خطیب سراگوراب، پارک تفریحی، جنگل‌ها و مراتع سرسبز، غار فوشه، قلعهٔ رودخان و شهرک ماسوله.
۱۴	لاهیجان	تالاب امیرکلاهی، تله کابین، بام سبز استخر لاهیجان، آبشار شاه‌نشین، موزهٔ تاریخ جای ایران و آرامگاه کاشف السلطنه، حمام گلشن، بافت تاریخی لاهیجان، غارنشینان بر یا شیخان ور و خانهٔ صادقی.
۱۵	لنگرود	تالاب کیاکلاهی، ساحل چمخاله، منطقهٔ لیلاکوه، پارک جنگلی خرما، بلوردکان و مریدان، غار لیارود، پل خشتی لنگرود، خانه‌های منجم‌بانی و دریایی، قلعهٔ درزین، پل آجری بلوردکان، بافت تاریخی لنگرود و مجموعهٔ دریاییگی.
۱۶	ماسال	منطقهٔ جنگلی تاسکوه، آردی دول، منطقهٔ باستانی اسبه رسه، گردشگاه جنگلی ریزه‌مندان، بیلاق شالما، چسلی، بیلگاه‌دون، اسبی دشت، دشت الزنه و ویرگاه، خندبیله‌بشت، مارچونه، رشته‌بشت، وشنه‌راه، واشیار، اولسبلنگاه، صی فی، نم نم پست، خشکه دریا، تارگاه ملومه‌بند، غار آوشو، مناطق باستانی در خانه، گیله‌سرا، وردم، منطقهٔ یادمانی مشهدمیرزا (محل شهادت میرزا کوچک)، مناطق بیلاقی تاریخی سنگ‌بست، دره خون و خندبیله‌بشت.

برای توسعهٔ گردشگری در استان زیبای ما چه می‌توان کرد؟

در قدم اول، تبدیل جاده‌های معمولی به آزادراه یا اتوبان، نقش به‌سزایی در افزایش حجم آمد و شد عبوری، بالا رفتن امنیت مسافران، تقلیل زمان و کاهش تصادفات جاده‌ای دارد و در صورت تحقق اتصال استان به خط راه آهن سراسری، گردشگران زیادی به این استان مسافرت خواهند کرد.

احداث رستوران‌های زنجیره‌ای ارزان قیمت، احداث اردوگاه‌ها برای استفادهٔ عموم و نظارت بر کیفیت بهداشتی و قیمت‌های مراکز ارائهٔ خدمات گردشگری می‌تواند افق روشنی برای توسعهٔ گردشگری در استان ترسیم کند. برای جلب رضایت گردشگران خارجی و داخلی و افزایش تعداد آن‌ها، تسهیلات گردشگری در نواحی ساحل افزایش یابد و همهٔ جاذبه‌های دور از سواحل و روستاها شناسایی و معرفی شوند. برای به حداقل رساندن صدمات ناشی از توسعه گردشگری، لازم است به ابعاد زیست‌محیطی در برنامه‌ریزی‌های گردشگری در منطقه توجه کرد.

فکر کنید و پاسخ دهید

چند مورد از اقداماتی را که در توسعهٔ گردشگری استان نقش دارند، بنویسید.
 — به نظر شما چگونه می‌توان ضمن بهره‌بردن از فواید جذب گردشگر، از ایجاد آلودگی در محیط طبیعی استان زیبایمان توسط گردشگران جلوگیری کنیم؟

درس سیزدهم توانمندی های اقتصادی

بررسی توانمندی های اقتصادی استان، در قالب سه بخش اصلی اقتصادی (کشاورزی، صنعت، خدمات و بازرگانی) صورت می گیرد.

الف) توانمندی های کشاورزی استان

مراد از کشاورزی به عنوان یک فعالیت اقتصادی، مجموعه بهره برداری هایی است که انسان برای تأمین معیشت خود از نهاده های طبیعی به عمل می آورد؛ به همین دلیل کشاورزی در مفهوم عام، شامل فعالیت های اقتصادی چون کشت و زرع، دام پروری و دام داری، صید و شکار، بهره برداری از منابع جنگلی، پرورش ماکیان، پرورش کرم ابریشم و زنبور عسل است. کشاورزی مهم ترین شاخص فعالیت های اقتصادی در گیلان است. گیلان در مجموع سرزمینی حاصل خیز و مناسب برای فعالیت های کشاورزی به شمار می آید اما شرایط محیطی آن از قبیل آب و هوا، جنس خاک و قابلیت دسترسی به آب، در همه جا یکسان نیست. مهم ترین کانون فعالیت های کشاورزی استان، مناطق پست جلگه ای است. زمین های کوهپایه ای به پوشش جنگلی اختصاص دارد و فقط کشت برخی از محصولات خاص زمین های جلگه ای در امتداد درّه ها بر روی تراس های رودخانه ای تا جایی که وسعت زمین و شرایط رویش اجازه دهد، معمول است. درّه سفیدرود از رستم آباد تا حوالی منجیل و لوشان به کشت زیتون اختصاص دارد.

شکل ۱۵-۵- محصول زیتون

شکل ۱۶-۵- کشت دانه‌های کلزا

زمین‌های کوهستانی هم عمدتاً محل کشت غلات (گندم و جو)، گیاهان علوفه‌ای و برخی گیاهان دارویی است.

شکل ۱۷-۵- برداشت گل گاوزبان

استان گیلان به دلیل داشتن رطوبت و باران فراوان و با حمایت‌های بخش کشاورزی در زمینه باغبانی به منظور افزایش کمی و کیفی محصولات باغی از قبیل اصلاح و احیا و توسعه باغ‌های میوه، تولید نهال و ... می‌تواند محصولات عمده باغی زیادی مثل (چای، زیتون، توت و مرکبات) را تولید کند.

شکل ۱۸-۵-ب- رهاسازی ماهیان خاویاری

شکل ۱۸-۵-الف- برداشت مرکبات

استان گیلان با برخورداری از امکانات و استعدادهای متنوع آبی پروری، به رغم محدودیت‌هایی که در زمینه تخصیص اراضی و مسائل و مشکلات زیست محیطی دارد، به جهت دارا بودن مزارع پرورش ماهیان گرم آبی، سردآبی و ماهیان خاویاری، آب بندان‌ها، چاه‌های کشاورزی و مزارع شالیزاری، یکی از قطب‌های مهم پرورش آبزیان کشور است که در صورت فراهم شدن بستر مناسب‌تر، این فعالیت می‌تواند نقش به‌سزایی در توسعه پایدار و همه‌جانبه استان ایفا کند. گفتنی است گیلان اولین استان در کشور است که در زمینه پرورش ماهیان خاویاری شروع به کار کرد و گونه منحصر به فرد فیل ماهی را پرورش داد و سبب شده ایران دومین کشور در زمینه تکثیر این ماهی در جهان باشد.

با توجه به بارش جوی فراوان و استفاده بالقوه از خاک استان می‌توان به منابع آب و خاک - به ویژه آب - برای کشاورزی متکی بود. وجود دریای خزر، آب‌بندها به همراه ذخایر غنی آبزیان و برخورداری از زیرساخت‌های لازم برای پرورش آبزیان مانند حدود ۷۰ کیلومتر رودخانه مناسب بندر صیادی و شناورهای صیادی، توانایی انجام صید در حد گسترده را فراهم می‌سازد، اما با وجود این توانایی‌ها، استان ما در زمینه کشاورزی با تنگنانهایی مواجه است؛ از جمله:

- پرشدن نهرها از گل و لای
- طغیان سالیانه رودخانه‌های استان و وارد شدن خسارت به مزارع و تأسیسات اطراف رودخانه
- هزینه بالای احداث چاه‌ها و ایستگاه پمپاژ برای تأمین آب مناطق مرتفع
- کربندی سنتی شالیزارها، کوچک بودن و پراکندگی آن‌ها و عدم بهره‌برداری بهینه از منابع آب و خاک و مشکل استفاده

از ماشین‌آلات

– توسعه شهرنشینی و تغییر کاربری زمین‌های کشاورزی

شکل ۱۹-۵- کشاورزی مدرن (مکانیزه)

فکر کنید و پاسخ دهید

- توانمندی‌های کشاورزی شهرستان محل زندگی خود را بنویسید.
- گسترش زندگی شهرنشینی در گیلان چه رابطه‌ای با مقدار تولید محصولات کشاورزی دارد؟

ب) توانمندی‌های صنعتی استان

در استان گیلان، زمینه‌های زیادی برای توسعه صنعتی و معدنی وجود دارد که در مراحل توسعه، طی فرایندی متوازن می‌توان به حل مشکلات استان و پایین آوردن نرخ بیکاری کمک کرد. تعدادی از صنایع در سطح ملی و تعدادی در سطح منطقه‌ای و محلی می‌توانند در توسعه صنعتی استان مؤثر باشند که به برخی از آنها اشاره می‌شود.

۱- در سطح ملی، استان توانایی توسعه در بخش سلولزی، نساجی، پوشاک، چرم، صنایع شیمیایی، غیرفلزی، الکترونیک، صنایع لوازم خانگی و اتومبیل‌سازی را دارد که صنایع کاغذ و مقوا در تالش، نساجی، پوشاک و چرم در محور لوشان – منجیل، صنایع الکترونیک و لوازم خانگی در رشت و اتومبیل‌سازی در محور لوشان – منجیل نیز مورد توجه‌اند.

۲- در سطح منطقه‌ای و محلی صنایع زیر توانمندی توسعه دارند:

– صنایع و محصولات چوبی در تالش، آستارا، صومعه‌سرا، رشت، لنگرود، رودسر، آستانه اشرفیه و سیاهکل

– صنایع غذایی در تالش، بندر انزلی، آستانه اشرفیه، سیاهکل، رودسر، لنگرود، لاهیجان، رشت و لشت نشاء
 – صنایع تولید ماشین آلات و تجهیزات کشاورزی در محور منجیل – لوشان.
 در شهرستان‌های مختلف استان، معادن زیادی وجود دارد که در مراحل صنعتی باید مد نظر باشند.

برای مطالعه

جدول ۲-۵- پراکندگی معادن استان به تفکیک شهرستان^۱

ماسال	لنگرود	لاهیجان	فومن	سیاهکل	رودسر	رودبار	رضوانشهر	رشت	تالش	املش	آستانه اشرفیه	آستارا
سنگ - آهک	سنگ - نما - سنگ - لاشه	سنگ - لاشه	سنگ - لاشه	سنگ - نما - سنگ - لاشه	- بتونیت	- زغال - سنگ - آهک - دولومیت	- سنگ لاشه	- ماسه - ریخته‌گری	سنگ - آهک	سنگ - نما - میکا - سنگ - لاشه	- سنگ آهک	سنگ - آهک - سنگ - لاشه

شکل ۲۱-۵- نیروگاه برق بادی منجیل

شکل ۲۰-۵- کارخانه سیمان لوشان

۱- در شهرستان‌های بندر انزلی و شفت و صومعه سرا معادن قابل ذکر وجود ندارد.

- در توسعه بخش صنعت استان، اصلی‌ترین قابلیت‌های توسعه عبارت‌اند از:
- بالا بودن سطح سواد، آگاهی و فرهنگ عمومی، و وجود نیروهای تحصیل کرده و دارای تخصص بالا
  - وجود مواد معدنی و مواد اولیه مورد نیاز برخی از صنایع در محل
  - برخورداری از امکانات متنوع تولید و توانایی به‌کارگیری انرژی‌های نوین تجدیدپذیر برای تأمین برق.

فعالیت ۲۱

- چه مناطقی از استان برای تولید انرژی بادی مناسب‌ترند؟ چرا؟
- چرا صنایع و ماشین‌آلات کشاورزی در محور لوشان – منجیل می‌توانند توسعه یابند؟

پ) توانمندی‌های خدماتی و بازرگانی استان

مواهب طبیعی و موقعیت ممتاز جغرافیایی باعث شده است تا گردشگران زیادی از نواحی مختلف کشور به استان گیلان سفر کنند. همچنین، استان ما از طریق آستارا با کشور جمهوری آذربایجان مرز خشکی دارد و به علت فعال بودن این گمرک، شمار گردشگران خارجی در این شهر زیاد است. در صورت توسعه گمرک آستارا و بندر انزلی، علاوه بر ترانزیت کالا به کشورهای حوزه دریای خزر، زمینه مساعدی هم برای جذب بیشتر گردشگران خارجی فراهم خواهد شد که در رونق خدمات تأثیر دارد.

در بخش بازرگانی وجود دریای خزر، بندر انزلی و آستارا موجب می‌شود تا مبادلات بازرگانی با آسیای میانه و حتی اروپای شرقی گسترش یابد. وجود سواحل طولانی تجارت و مبادلات بازرگانی میان استان گیلان و جمهوری‌های تازه استقلال یافته از طریق بندر انزلی و آستارا، و نزدیکی استان با تهران، علاوه بر بالا بردن توانمندی بازرگانی استان، در ارتقای ارتباطات فرهنگی بین کشورهای منطقه نیز مؤثر است.

شکل ۲۲-۵- شهر گردشگری بندر انزلی